

13.00.00	13.00.06	01.00.00
13.00.01	13.00.07	02.00.00
13.00.02	13.00.08	03.00.00
13.00.03	13.00.09	09.00.00
13.00.04	07.00.00	10.00.00
13.00.05	19.00.00	11.00.00

№2/2025

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogik, psixometodologik va tabiiy fanlarga
ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 582 sahifa,
13-fevral, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Qirg'izboyev Abdug'afur Karimjonovich
Tarix fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna
Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Umarova H.O' – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Somurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'icha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Toshkent davlat texnika universiteti, G. V. Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti Toshkent temir yo'l muhandislari instituti.

EDITOR-IN-CHIEF:

Qirg'izboyev Abdug'affor Karimjonovich
Doctor of Historical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Umarova H.O'. – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Woogyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali Oliy attestatsiya komissiyasining 26-08-2024 yildagi №11-05-4381/01-Kengash tavsiyasiga ko’ra, pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning tadqiqot ishlari yuzasidan dissertatsiyalarining asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro’yxatiga kiritilgan.

Asos: OAK Pedagogik texnologiyalar va psixologik tadqiqotlar bo’yicha ekspert kengashi tavsiyasi (29-10-2024-y.; №10); OAK Tartib-qoida komissiyasi qarori (30-10-2024-y., №10/24); OAK Rayosatining qarori (31-10-2024-y., №363/5).

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.06.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan №C-5669245
reyestr raqami tartibi bo’yicha
ro’yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310

MUNDARIJA

Использования инновационного потенциала негосударственного университета в Новом Узбекистане	10
Умаров Абдусалом Вахитович	
Integrativ yondashuv asosida V-VI sinflarda aniq va tabiiy fanlarni o'qitish samaradorligi	17
Abdug'afur Avliyoqulov	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari o'quvchilarning nutqi ustida ishlash tizimi.....	24
Abduraxmonova D.	
Bo'lajak o'qituvchilarni innovatsion texnologiyalar asosida tarbiyaviy faoliyatga tayyorlash	27
Abulova Mohigul Komiljonzoda	
Robototexnika darslarida ijodiy ko'nikmalarni dizayn vositasida rivojlantirish	31
Djumayev Jasur Mamanazarovich	
Bo'lajak tarbiyachilarni maktabga tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilariga konstruksiyaga oid ko'nikmalarni shakllantirish metodikasi.....	35
Eshonqulova Ma'suda Xabibovna	
Bo'lajak pedagogning media kompetentligini o'rgatuvchi video kontentlar orqali rivojlantirish metodikasi ..	40
Fayziyeva Dildora Hayotovna	
Raqamli madaniyat va uning sotsializatsiya jarayoniga ta'siri	45
Fayzullaeva Nilufar Sadullaevna	
O'qitishda matematika tushunchalaridan foydalanishda axborotning o'rni.....	49
Jurayev Otabek Tursunovich	
Harbiy ta'lim mashg'ulotlarida innovatsion fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy tahlili.....	54
Kobilov Nozimjon Mingboyevich	
Atrof-muhitni muhofaza qilishda ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirishga qaratilgan innovatsion pedagogik yondashuvlar	57
Maksudova Aziza Ikramdjanovna	
Differensial paydo bo'lgunga qadar geometriya nima bilan shug'ullangan.....	61
O'taganova Umida Egamberdi qizi, Jumayev Erkin Ergashevich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish.....	66
Oynabekova Sojida Akbar qizi	
Oliy ta'lim muassasalari talabalarining ijtimoiy mas'uliyatini rivojlantirishning ijimoiy pedagogik zaruriyati..	70
Qarshiyev Azamat Raxmonovich	
O'quvchilarga iqtisodiy ta'lim-tarbiya berishda xorijiy tajribalar va dasturlarning o'zaro tahlili.....	73
Sharipova Guzal Jumanazar qizi, Djumaev Mamanazar Irgashevich	
Анализ и сравнение учебных программ дошкольного образования: возможности и вызовы для Республики Узбекистан.....	79
Г. Э. Джанпейсова	
Педагогическое сопровождение адаптации ребенка к условиям дошкольной организации	85
Ким Ирина Николаевна	
Oilaviy munosabatlarda vizualizatsiyaning o'rni	88
Madvalieva Gulra'no Sharipovna	
Качественные вопросы геометрии треугольника	90
Д. О. Одинаева, Э. Э. Жумаев	
Boshlang'ich sinflarda fanlarni integrativ o'qitish zarurati va o'ziga hos xususiyatlari	95
Fayzullayeva Xolida Axmadjon kizi	
Ta'limda noverbal semiotikaning yuzaga kelish holatlari	99
Abdusamatov Alisher Sobirovich	
O'qituvchining kasbiy madaniyatining asosini tashkil etuvchi pedagogik qadriyatlar	102
Avliyaqulov Tolib Xolmurodovich	
Ona va bola munosabatlari xorij psixologlari tadqiqot obyekti sifatida	106
Azlarova Sayyora Abduxabibovna	
Nomdor sportchilarning jamiyatdagi tutgan o'rni va yosh sportchilar faoliyatiga ta'siri.....	110
Dexqonov Abdulaziz Abdubannon o'g'li	
O'qituvchilarida kompetensiyaviy yondashuv asosida kasbiy madaniyatni rivojlantirishning shartlari	113
Jumayeva Gulnara Tursunpulatovna	

Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda muloqotchanlikni rivojlantirishning psixologik xususiyatlari	118
<i>Muladjonova Gulchexraxon Abidjanovna</i>	
Aksiologik ongni shakllantirishda xalq og'zaki ijodining tutgan o'rni.....	122
<i>Xolov Olimjon Chorshamiyevich</i>	
Yoshlar orasida ruhiy salomatlik muammolari va ularni hal qilish yo'llari	125
<i>Yusupova Sevinch Hikmatovna</i>	
Дидактические особенности развития проектных навыков студентов педагогического вуза	128
<i>Матниязова Азиза Бахтияровна</i>	
Bola ma'naviyatini shakllantirishda "guruh soatlari"ni tashkil etish.....	132
<i>Samandarova Gulxayo Abdulkarim qizi</i>	
Matematika darslarida o'quvchilarda ijodkorlik, hamkorlikda ishlash, tanqidiy fikrlash va muloqot madaniyatini shakllantirishning ahamiyati.....	138
<i>Alimov Alisher Yarashovich, Bustonova Gulchexra Berkinboyevna</i>	
Uzluksiz ta'lim tizimida art-pedagogik yondashuv asosida o'quvchilarni estetik tarbiyalash.....	142
<i>Gulboyev Akbar To'xtayevich</i>	
Shashka donachalari ishtiroki bilan tuzilgan konstruktiv masalalarni yechish metodikasi.....	146
<i>Ismoilov Bobur Toxirovich</i>	
Использование проектного подхода в обучении английскому языку как способ развития компетенций студентов	150
<i>Абдуллаева Комила Тимуровна</i>	
Ingliz tilini sifatti o'qitishdagi asosiy pedagogik yondashuvlar.....	153
<i>Ibraimova G. A.</i>	
Boshlang'ich sinflarda axborot texnologiyalari fanini o'qitishda mobil texnologiyalardan foydalanish.....	155
<i>Xakimov Murodbek Akramovich</i>	
Yangi O'zbekistonda ma'naviy-ma'rifiy ishlarning diniy bag'rikenglikni shakllantirishdagi o'rni.....	161
<i>Qodirova Shahodat G'aybullayevna</i>	
Boshlang'ich sinflarda matematika va uni o'qitish	166
<i>D. Melliyeva, Eshboyeva Nilufar Madamin qizi, Turdiyeva Mashhura Ural qizi</i>	
Bo'lajak tarjimonlarning madaniyatlararo muloqot aspektida ijtimoiy-madaniy kompetensiyalarini takomillashtirishning nazariy asoslari.....	169
<i>Djuraeva Gavxar Normurotovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari boshqaruvchilarining xususiyatlari talqini	173
<i>Umarova Navbahor Shokirovna, Daminova Gulxayo Shokir qizi</i>	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetentlik ko'nikmalarini takomillashtirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari.....	176
<i>Fayzullayeva Zarnigor Abror qizi</i>	
Bo'lajak pedagog mutaxassislarning kasbiy tayyorgarligini integrativ yondashuv asosida takomillashtirish (Boshlang'ich ta'lim misolida).....	180
<i>Fazildjanova Nilufar Xikmatdjanovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida talabalarning mustaqil ta'lim olishini tashkil etishning zamonaviy yondashuvlari.....	183
<i>Gaynazarova Gulbaxor Abdullayevna</i>	
Tarbiya koloniyasi o'quvchilarining kreativ fikrlash layoqatini shakllantirishning ayrim jihatlari (Biologiya o'quv fani misolida).....	186
<i>M. R. Hayitov</i>	
Inclusive Education and Pedagogical Adaptation in Foreign Language Teaching	190
<i>M. N. Toshmurodova</i>	
The Importance of Steam Technology in Developing Technical Creativity and Engineering Skills in Preschool Children.....	195
<i>Maxmutazimova Yulduz Raxmatovna, Beysenbekova Gulmira Bekinovna</i>	
Forsayt texnologiyasi asosida talabalarni ijtimoiy tarbiyaviy faoliyatga tayyorlashni mohiyati va mazmuni	198
<i>Mirzaxo'jayeva Dilrabo To'lqin qizi</i>	
Ta'lim jarayonini transformatsiya qilishning samarali yo'llari.....	202
<i>Mirzayeva Faroxat Odiljonovna</i>	
Mental arifmetikaning rivojlanish bosqichlari va bolalar intellekti shakllanishidagi ahamiyati.....	206
<i>Muxitdinova Nodira Mamatifovna, Ubaydullayeva Fotima Xabidullo qizi</i>	

RAQAMLI ZAMONAVIY O'ZBEKISTONNING O'QUVCHINI INNOVATSION KASBIY SHAXS KASB IMPROVEMENT BOSHLANG'ICH DIDAKTIK A COMPARATIVE MURABBIYLIK ПОДРОСТКОВАЯ XALQARO WAYS MAKTABGACHA MONTESSORI YANGI MAKTAB BO'LAJAK KREDIT-MODUL BOSHLANG'ICH TARBIYA TALABALARDA СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ	texnologiyalarni maktabgacha ta'limda qo'llashning ahamiyati 211 Kayumova Nargiza Mirziyatovna, Omonxonova Muzayamxon Sarvar qizi Zamonaviy voleybolchilarning jismoniy tayyorgarligi va biomexanik xususiyatlari hamda samaradorlikka ta'siri 215 Ortiqov Bekruh Baxodir o'g'li O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanish tarixida tog'-kon metallurgiya sanoatining transformatsiyasi 219 Poyonov Abdusamad Baxodir o'g'li O'quvchini matematikaga qiziqtirish omillari 222 Qilichova Marjona, Djumaev Mamanazar Innovatsion ta'lim sharoitida bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy refleksiya madaniyatini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida 228 Ro'zmetova Farangiz Azamatovna Shaxs ijtimoiylashuvi va tarbiyasida ayollar o'rni 232 Saidova Barno Narzullayevna Kasb tanlashda steam yondashuvning pedagogik asoslari (Boshlang'ich ta'lim misolida) 236 Saloxitdinova Navro'za Murodulla qizi Improvement of Teaching Methodology of Clinical Pharmacology on the Basis of Credit Module System (In the Example of the Direction of Treatment) 239 Samatov Dilshodbek Toxirjonovich, Numonova Guzaloy Davronbek qizi Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi – tarbiya fanining asosi 242 Shukurova Halima Sunatullayevna Didaktik o'yinlar vositasida maktabgacha yosh guruhlarida rivojlantiruvchi muhitni tashkil etish 245 Kayumova Nargiza Mirziyatovna, Sirojiddinova Shahribonu Sayidvali qizi A Comparative Scientific Analysis of Educational Quality Management in American and Uzbek Schools Through Digital Technologies 248 Sodiqov Rafikjon Turobjon ugli Murabbiylikdan rahbarlikka: pedagoglar uchun boshqaruv madaniyatini shakllantirish strategiyalari 252 Z. M. Zarifova Подростковая агрессия – как психологическая проблема 257 Хамидуллаева Ситора Салимовна Xalqaro baholash dasturlarining ta'lim tizimidagi ahamiyati 259 Babayeva M. A. Ways of Teaching English to Preschool Children 263 Ergasheva Gulnora Nematovna Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy moslashuvda ota-onalarining vazifalari va o'rni 268 Gaziyeva Nigora Shamsiddinovna Montessori ta'limini O'zbekistonda tatbiq etishning nazariy amaliy masalalari 271 Jo'raqulova Gulruh Murot qizi Yangi O'zbekiston sharoitida bo'lajak o'qituvchilarning innovatsion kompetentligini rivojlantirish tamoyillari, funksiyalari va yondashuvlari 274 Jumanova Fatima Uralovna Maktab tizimida boshlang'ich sinf o'quvchilarni, Texnologiya fani darslarida zamonaviy kasblarga qiziqtirishning usul va vositalari 279 Kenjayeva Zilola Saminjon qizi Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini ilmiy tadqiqot ishlariga yo'naltirish 285 Muhammadiyeva Xadicha Karamatovna, Boybekova Farog'at Iskandarovna Kredit-modul tizimi asosida kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish 288 Muhiddinova Nilufar Bahodirovna Boshlang'ich sinf o'quvchilarining milliy qadriyatlarga bo'lgan munosabatini shakllantirishda xalq og'zaki ijodining o'ziga xos xususiyatlari 292 O'razaliyeva Nigora Abdulla qizi Tarbiya fanini o'qitishda o'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirish 296 Samiyeva Dilbar Shukrullayevna Talabalarda mustaqil ta'lim topshiriqlaridan foydalanib kasbiy mahoratini oshirish 301 Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi, Yadgarova Surayyo Yusupovna Совершенствование образовательного процесса на основе современных образовательных средств в педагогическом вузе 304 Абдусаломова С. М.
--	--

Применение игровых технологий на занятиях иностранного языка как средство формирования речевой компетенции дошкольников.....	308
Курбанова Назира Низомиддиновна	
Психологические условия развития критического мышления у студентов стоматологического направления.....	311
Саломова Хулкар Шодимуродовна	
Modern Trends in Teaching Foreign Languages in Higher Education: New Approaches and Research	315
Abdanbekova Nilufar Rixsiyevna	
Bugungi kunda Yangi O'zbekistonimizda ta'limiy qadriyatlarga bo'lgan munosabat	318
Abdusamatov Alisher Sobirovich, To'rayeva Dilrabo Fayzullo qizi	
Kasbiy identifikatsiyani rivojlantirishda akmeologik qo'llab-quvvatlash tizimi	322
Abdusamiyev Dilmurod Abdug'ani o'g'li	
Maktabgacha ta'limda innovatsion ta'lim muhiti ta'lim jarayoni va pedagoglar faoliyatiga ta'siri.....	326
Akramjonova Feruza Akramjonovna	
Kolloborativ ta'lim texnologiyasining ilmiy-nazariy ahamiyati	331
Bekbagambetova Jansaya Ruslanovna	
Iqtisodiy o'sish nazariyalari, klassik, neoklassik endogen yondashuvlar va ularning raqamlashgan jamiyatga ta'siri	335
Chernova Tatyana Alekseevna, Ro'ziqulov Abduqahhor Ixtiyor o'g'li	
Virtual dunyo bilan tanishish jarayonida 6-7 yoshli bolalarda intellektual ko'nikmalarni shakllantirish	339
Fayziyeva Nodira Sobirovna	
Chet tili mashg'ulotlarida gapirish ko'nikmalarini shakllantirishning o'ziga xos xususiyatlari	343
Jumayeva Gulxan Amrullayevna	
Bo'lajak o'qituvchilarni axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	347
Kenjayev Anvar Sattorovich	
Tibbiyot oliygohlarida "Nurlanishlarni moddalar bilan o'zaro ta'siri" fanini o'qitishning ilg'or metodlari.....	351
Polvonov Baxtiyor Zaylobidinovich	
Invariant sinf soatlarining variativ metodik ta'minotini takomillashtirish texnologiyalari.....	356
Salomov G'ulom Yuldoshevich	
Bola rivojlanishining psixologik aspektlari.....	362
Xurvalieva Tarmiza Latipovna	
Pedagogik oliy ta'lim muassasalarida differensial yondashishga asoslangan ta'lim jarayonining xususiyatlari.....	366
Teshabayeva Zamira Sobirovna	
Сравнительно-типологический анализ инвестиционной терминологии в узбекском и русском языках	370
Комилова Мукаррам Кобилжоновна	
Chet tili mashg'ulotlarida talabalarga o'qishni o'rgatishning o'ziga xos xususiyatlari	373
Atayev Shukur-Ali Ayub-Aliyevich	
Tohir Malik ijodida tarixiy va zamonaviy masalalar o'rtasida bog'lanish ("Falak" qissasi misolida)	376
Axmatqulova Dilbar	
Maxsus ta'lim muassasalarida raqamli savodxonlikni rivojlantirish strategiyalari.....	378
Eminov Behzodbek Abdujabborovich	
Maktabgacha ta'limda bolalarning kitobxonlik madaniyatining shakllantirish usullari.....	382
Jo'rayeva Nargiza Toirovna, Haydarova Gulrux Muxiddin qizi	
Differensial ta'lim: innovatsion pedagogik yondashuvlar	385
Mamarajabov Shavkat Ergashevich	
Jismoniy tarbiya va ommaviy sportni sog'lomlashtirish mashg'ulotlarida yuklamalarni me'yorlashtirishning ilmiy-metodik asoslari	388
Muxametov Axmad Muxametovich	
Bo'lajak o'qituvchilarda yetakchilik ko'nikmalarini rivojlantirish metodlari.....	392
Nasirdinova Gulshoda Donyorbek qizi	
O'zbekistonda alohida ta'limga ehtiyoji bo'lgan bolalarga ta'lim-tarbiya berish tizimi.....	395
Normurodova Sabina Laziz qizi	
Kurashchilarda harakatli o'yinlar orqali tezkorlik sifatini oshirish	398
Ochilov Elbek Olimovich	
Naturalistik intellekt va uni shakllantirishning psixologik-pedagogik aspektlari	401
Oltiboyeva Kamola Sharofjon qizi	

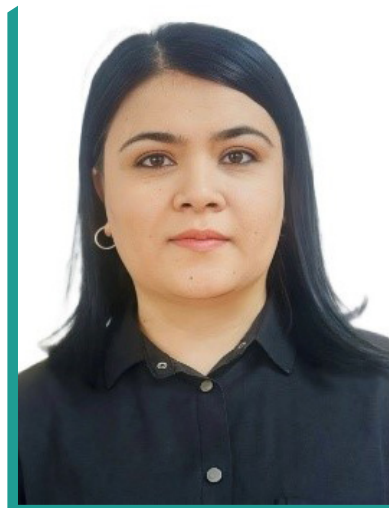
MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Mediakompetentlikni shakllantirish jarayonida web – loyihalashning nazariy asoslari 404 Otabekov Akbar Oynabekovich	404
	Bo'lajak o'qituvchining kasbiy imiji..... 408 Otanazarova Mohira Xamidbekovna	408
	O'qituvchilarning emotsional kuyishiga shaxslararo munosabatlarning ta'siri 412 Djumabayeva Manzura Bagibekovna, Oxunova Teginabonu Shuhrat qizi	412
	Kommunal xizmatlarning ta'lim tizimiga integrallashuvi..... 415 Qodirova Kumush Farxod qizi	415
	Tez tibbiy yordam xodimlarining malakasini oshirish tizimining hozirgi holati..... 418 Raimjonov Jasur Tajimurotovich	418
	Globallashuv sharoitida yoshlarni mediahurujdan saqlashda pedagoglarning o'rni va roli 421 Sardorbek No'monjonov	421
	Zamonaviy ta'lim sharoitida samarali boshqaruv va samarali muloqot o'qituvchining eng muhim fazilatlari 425 Sharofiddinova Madinabonu Umarjon qizi	425
	Birgalikda o'qish orqali o'quvchilarning o'qib tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish strategiyalari 428 Shomuratova Sarvinoz Mansurbek qizi	428
	Iqtidor va uning maktabgacha yoshdagi bolalarda namoyon bo'lishi 432 Sirojiddinova Shodiya Xasan qizi	432
	Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda ijodiy qobiliyatni rivojlantirish texnologiyalari..... 436 Urmonova Toshxon Ibragimovna	436
	Inklyuziv ta'lim jarayonida pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish 440 Achilov Obid Muzrobovich, Urozimbetova Sarvinoz Rustam qizi	440
	Modern Theoretical Approaches to Enhancing University Students' Creative Skills 444 Zulfizar Shofiddinova	444
	Pedagogik jarayonda axborotlar bilan ishlash orqali kognitiv faollikni oshirish metodikasini takomillashtirish..... 448 Panjiyev Maqsud Aliqulovich	448
	Pedagogik oliy ta'lim muassasalarida "O'zbekiston tarixi" fanini o'qitishda foydalaniladigan zamonaviy metodlar 452 Vohidov Sardorbek Bahodir o'g'li	452
	Sharq mutafakkirlarining kasb-hunarga yo'naltirish haqidagi psixologik qarashlari 455 Baratov Nasriddin Karshibayevich	455
	Oliy ta'lim muassasalari o'quv jarayonida zamonaviy o'quv mashg'ulotlarini takomillashtirish metodlari 460 Chinqulova Gulmebra Bahronovna	460
	Antik musiqa madaniyatining O'zbekiston tarixidagi ahamiyati va merosi..... 464 Gadoyeva Muborak Jumaqulovna	464
	Maktabgacha yoshdagi bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik zarurati..... 468 Otabek Abdurahmonov	468
	Organik moddalarning kimyoviy va elektron tuzilish nazariyasi modulini o'qitishda muammoli metodlardan foydalanish..... 472 Qadirberganova Kumush Rasulbekovna, Sultanov Miribek Jabbarbergenovich, Dabilov Nurqasim Abatbay uli	472
	Maktab yoshidagi o'quvchilarda ingliz tilini tinglab, illustratsiya metodidan foydalanish 476 Qarlibayeva Naurizbiyke Jetkerbay qizi	476
	Oila, mahalla va maktab jamiyat tayanchi va ma'naviy tarbiya maskanidir 479 Salimov Akram Xaitovich	479
	O'smirlarda zamonaviy psixologik sindromlarning rivojlanishida badiiy obrazlarning ta'siri: "Zolushka sindromi" misolida 483 Sattarova Shahnozaxon Qo'chqarovna, Raimova Dildora Ravshanovna	483
	Bo'lajak o'qituvchilarni inklyuziv ta'lim jarayoniga tayyorlashning o'ziga xos xususiyatlari 487 Usmonova Dilnoza Toshmamatovna	487
	Innovatsion texnologiyalari asosida talabalarni tarbiyaviy faoliyatga tayyorlash 491 Ahmadaliyeva Malika Maxsud qizi	491
	Raqamli platformalar orqali tarix darslarida interfaol ta'limni tashkil etishning didaktik asoslari..... 495 Ziyoyeva Maxfuza Soataliyevna	495
	Tinglashdagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari 500 Abdug'aniyeva Mavjuda Akramovna	500

Ingliz tili o'qituvchilarining pedagogik texnikadan to'g'ri foydalanish qoidalari.....	503
<i>Axmedova Sarvinoz Azatovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida fanlarni integrativ o'qitishga metodik tayyorgaligini takomillashtirish: nazariy va amaliy tahlil	506
<i>Fayzullaeva Xolida Axmadjon qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni xalq og'zaki ijodi namunalari asosida tarbiyalash	509
<i>Imomova Muazzam Rafiqjon qizi</i>	
Memorial muzey majmualari evolyutsiyasi (IIk va antik davr).....	513
<i>Kalnova Yulduz</i>	
Development of Creative Abilities of Primary Grade Students on the Basis of Interactive Teaching Methods and Technologies	520
<i>Khamidova Diyora Rustam qizi</i>	
Ta'limda raqamli texnologiyalar: yondashuvlar va muammolar	524
<i>Mavlonova Dilnozaxon Shuxratjon qizi</i>	
Ingliz tilini o'rganishda o'yinlar va geymifikatsiyaning o'rni	528
<i>Ozodova Odina Qobil qizi</i>	
Xotin-qizlar sportida fiziologik va biomexanik xususiyatlarning jismoniy tayyorgarlikka ta'siri.....	531
<i>Raimov Xamid Soatovich</i>	
Pedagoglar kasbiy rivojlanishining psixologik omillari	536
<i>Raxmonova Nigina Aminjanovna</i>	
Tarix fanini maktablarda kasbiy rivojlanish soatida o'qitish metodikasining ahamiyati va dolzarbligi	539
<i>Safarov Bobirjon Baxodir o'g'li</i>	
Globalizatsiya jarayonida madaniy intellekt va daxldorlik masalalari	544
<i>Shermanov Eldor Uralovich</i>	
Integrativ yondashuvlar bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy-metodik kompetentligini rivojlantirish vositasi sifatida	547
<i>Uralova Muxabbat Sanjar qizi</i>	
Soft Skills и Hard Skills: чему учить ребенка уже сегодня?	550
<i>Г. Э. Джанпеисова, Х. Мирзаулукова</i>	
Методы пользования лингводидактических материалов при обучении русскому языку студентов (на примере национальных групп).....	554
<i>Негматова Навруза Нодировна</i>	
Механизмы развития социально-психологических компетенций лидера в системе дошкольного и школьного образования	557
<i>Ярматов Рахмбой Бахрамович</i>	
Talabalarni ijtimoiy-tarbiyaviy faoliyatga tayyorlash jarayonlarini takomillashtirish	561
<i>G. M. Adizova</i>	
Pedagogik amaliyot – talabalar kasbiy kompetentligini shakllantirishning muhim omili sifatida	565
<i>Quysinova Shahlo Nasim qizi</i>	
Enhancing Cognitive and Communicative Competencies in Primary Education: Insights From the Educational Systems of Developed Countries.....	569
<i>Sharipova Muhabbat Erkinovna</i>	
Роль преподавателя в процессе внедрения дидактических игр	572
<i>Байбаева Мухайё Худайбергеновна, Якубова Зухра Аюбхон кизи</i>	
Искусственный интеллект как инструмент персонализации образовательного процесса в подготовке будущих учителей	577
<i>Умрихина Виктория Игоревна, Абдувалиева Мухайё Бахтиер кизи</i>	

TALABALARNI IJTIMOIIY- TARBIYAVIY FAOLIYATGA TAYYORLASH JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH

G. M. Adizova

Toshkent davlat pedagogika universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Talabalar o'rtasidagi hamda o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi o'zaro munosabatlar jarayonida vujudga keluvchi bevosita ta'sirni inobatga olish zarur. Bu bevosita ta'sir muloqot jarayonida yoki masofadan turib ham shakllanishi mumkin bo'lib, pedagogik jarayonlarda o'ziga xos ahamiyat kasb etadi. Pedagogik jarayonning samaradorligi nafaqat ta'lim-tarbiya jarayonini ilmiy asosda tashkil etishga, balki mustaqil ta'limni yo'lga qo'yish, talabalarda o'zini-o'zi tarbiyalash ko'nikmalarini shakllantirish, shuningdek, refleksiv ta'limiy muhit va o'zaro ta'sir jarayonini tashkil etishga bog'liq.

Kalit so'zlar: pedagogik jarayon, talaba-ustoz munosabati, ta'lim-tarbiya, mustaqil ta'lim, xalqaro tajriba, kitobxonlik, ilmiy salohiyat, zamonaviy yondashuv.

Abstract: It is essential to consider the direct influence that arises in the process of interaction between students and between teachers and students. This direct influence can occur both in communication and remotely, making it a significant aspect of the pedagogical process. The effectiveness of the pedagogical process depends not only on the scientific organization of education but also on the implementation of independent learning, the development of students' self-education skills, as well as the creation of a reflective educational environment and the organization of mutual influence.

Key words: pedagogical process, student-teacher relationship, education and upbringing, independent learning, international experience, reading culture, scientific potential, modern approaches.

Аннотация: При взаимодействии между студентами, а также между преподавателем и студентами необходимо учитывать прямое влияние, возникающее в процессе этих взаимоотношений. Это прямое влияние может проявляться как в процессе общения, так и дистанционно, что придает педагогическому процессу особую значимость. Эффективность педагогического процесса зависит не только от научно обоснованной организации образовательного процесса, но и от внедрения самостоятельного обучения, формирования у студентов навыков самовоспитания, а также создания рефлексивной образовательной среды и организации взаимного влияния.

Ключевые слова: педагогический процесс, взаимоотношения студент-преподаватель, обучение и воспитание, самостоятельное обучение, международный опыт, читательская культура, научный потенциал, современные подходы.

KIRISH

“Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi” da belgilangan chora-tadbirlar rejasini amalga oshirishning ustuvor yo'nalishlari belgilanib, “yoshlarda Vatanga sadoqat, tadbirkorlik, irodalilik, mafkuraviy immunitet, mehr-oqibatlilik, mas'uliyatlilik, bag'rikenglik, huquqiy madaniyat, innovatsion fikrlash, mehnatsevarlik kabi muhim fazilatlarini bolalikdan boshlab bosqichma-bosqich shakllantirish” ekanligi belgilab qo'yilgan [6, 45-b.]. Milliy istiqloq mafkurasi negizidagi umuminsoniy kamolot bosqichlarining muhim qismi bo'lgan milliy ma'naviy qadriyatlar aynan ana shu maqsadga xizmat qilishga qaratilganligi bilan afzal topilgan.

Shunga ko'ra, har bir talabani o'zligini anglash orqali komillikka intilish, hayotga befarq bo'lmaslik, o'z taqdirini millat va Vatan taqdiridan ayro qo'ymaslik, el va yurt taqdiriga ijobiy munosabatda bo'lishga undash lozim.

Shuningdek, ijtimoiy-tarbiyaviy faoliyat yuritishga tayyorlashda talabalarning milliy tarbiyasiga alohida e'tibor qaratish lozim. Ma'lumki, milliy tarbiya barcha davrlarda sharqona tarbiyaning muhim qismini tashkil qilgan. Eng qadimgi yozma yodgorliklar – O'rxun-Enasoy bitiktoshlari, Avestodan tortib, xalq og'zaki ijodining Go'ro'g'li, Alpomish, Avazxon, Kitobi Dada Qo'rqut kabi namunalargacha shundan dalolat beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Yuqoridagi fikrlarni inobatga olgan holda yondashadigan bo'lsak, tarbiya kategoriyasi juda qadimiy tushuncha bo'lib, u insoniyat paydo bo'lgan davrdan boshlab shakllangan. Kishilik jamiyati taraqqiyoti bilan tarbiyaga ehtiyoj ortib borgan. Ammo ko'p asrlar ilgari odamlar tarbiyaning mohiyati va qachon paydo bo'lganligi haqida o'ylashgan. Qadimgi yunon faylasufi Arastu ta'lim-tarbiyani xalqning axloqiy qarashlari, ijtimoiy-tarbiyaviy munosabatlarga oid ko'nikma va qobiliyatlarini katta avloddan yoshlarga o'tkazish jarayoni sifatida baholagan hamda madaniyatning uzluksizligini ta'minlovchi jarayon deb hisoblagan. Bir qator adabiyotlarda bola tarbiyasi uch darajada ko'rib chiqiladi: ijtimoiy-falsafiy jihatdan tarbiya – keksa avlod tajribasini yosh avlodga uzatish va ularni hayotga tayyorlash jarayoni; umumpedagogik nuqtayi nazardan tarbiya – davlat tomonidan maxsus tashkil etilgan ta'lim muassasalarida shaxsni shakllantirish jarayoni; tor pedagogik ma'noda tarbiya – shaxsda ijobiy fazilatlarini (axloqiy, estetik va boshqalar) shakllantirish jarayoni.

Milliy tarbiya – asrlar davomida o'zbek xalqi tomonidan yaratilgan an'analar, urf-odatlar, e'tiqodlar, g'oyalar va ideallar tizimi bo'lib, talaba-yoshlarga keksa avlod tomonidan shakllantirilgan ijtimoiy tajriba va yutuqlarni o'zlashtirish imkonini beradi. "Milliy tarbiya" tushunchasi quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi: milliy qadriyatlar asosida olib boriladigan maqsadga yo'naltirilgan tarbiyaviy faoliyat; umuminsoniy tarbiyaning har bir xalqqa xos va mos, betakror shakli; xalq va uning madaniyatini saqlab qolish, tiklash va rivojlantirish (YuNESKO tamoyili); Ta'lim to'g'risidagi Qonunning maqsad, vazifa va tamoyillarining tarkibiy qismi; turli millat bolalarini har tomonlama rivojlantirish jarayonining ma'naviy manbai; o'quvchilarni ijtimoiy, tarbiyaviy, ma'naviy, axloqiy, mehnatsevarlik, vatanparvarlik, go'zallik, iqtisodiy va ekologik yo'nalishlarda tarbiyalashning bosh tamoyili; millatlararo muloqot madaniyatini shakllantirish va O'zbekistonda umumfuqarolik totuvligiga erishishning insonparvarona yo'li; ijtimoiy tarbiya va maktab tarbiyasining uyg'unligining pedagogik sharti; insoniyatni umumbashariy uyg'unlikka olib borishning pedagogik yo'li; ijtimoiy-ma'naviy jabhada milliy xavfsizlikni ta'minlashning strategik ob'ekti va vositasi; o'quvchilarda milliy (avto va getero) stereotiplarni shakllantirish va ma'naviy boyitish jarayoni.

Demak, milliy tarbiya: muayyan milliy tarbiyaviy fazilatlarining asosli mezonlari va aniq yo'nalishlariga ega; zamonaviy pedagogika, psixologiya, etnopedagogika, etnopsixologiya, sotsiobiologiya, oliy nerv faoliyati fiziologiyasi va antropologik bilimlar orqali "tarbiya" tushunchasining mohiyatini ilmiy asosda yoritadi; jamiyatni "tarbiyalovchi jamiyat"ga aylantirish uchun uning pedagogik imkoniyatlarini amalga oshirish shartlarini belgilaydi. Chunki til, urf-odat, psixologiya va dunyoqarash bolaga uning xohishidan tashqari milliy tarbiyaviy ta'sirini o'tkazib boradi.

Yangi O'zbekistonni rivojlantirishda milliy tarbiyani amalga oshirish zaruriyati o'ziga xos xarakter kasb etib, milliy tarbiya asoslarini bilish, uning mazmuni va mohiyatini anglash, milliy tarbiya oldiga qo'yilgan vazifalarni his qilish yoshlarimizni "ommaviy madaniyat"ning zararli ta'sirlaridan himoyalovchi kuch bo'lishi bilan birga, ularda milliy qadriyatlarimizning tarbiya jarayonida asos ekanligini anglash hamda milliy qadriyatlarni milliy tarbiyaning negizi sifatida qabul qilishga imkoniyat yaratadi. Oliy ta'lim muassasalarida xalqaro yetakchi tajribalarni hisobga olgan holda talaba-yoshlarning milliy tarbiyaga oid bilimlarini shakllantirish va rivojlantirish sifatini oshirish orqali ushbu jarayonni rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Bunda professor-o'qituvchilarning ilmiy salohiyatini oshirish, milliy tarbiyani singdirishda ta'limning ilg'or texnologiyalaridan, zamonaviy yondashuvlardan foydalanish jarayonlarini dunyo ta'lim tizimida munosib o'ringa ega ekanligini inobatga olish lozim. Shu bilan birga, bu boradagi ilmiy tadqiqot ishlarini tahlil etish va quyidagi muammolarni hal qilish zarur: talaba-yoshlarning milliy tarbiyaga oid bilim va ko'nikmalarini shakllantirish usullari, vositalari va jarayonlarini to'liq tushunib yetmasliklari; talaba-yoshlarning milliy tarbiyaga oid bilimlarini shakllantirishda pedagogik va axborot texnologiyalari integratsiyasining yetarli darajada yo'lga qo'yilmagani; innovatsion yondashuv asosida auditoriya va auditoriyadan tashqari mashg'ulotlar hamda pedagogik amaliyot jarayonlarini tashkil etish texnologiyalari haqidagi tasavvurlarning yetarli emasligi; talaba-yoshlarning milliy tarbiyaga oid bilimlarini mustaqil o'rganish, avlodlar tajribasi va fan-texnika yutuqlarini o'z ichki tuyg'ulari asosida anglashga qaratilgan harakatlar yetishmasligi. Kitobxonlik insonning shaxsiy qobiliyatlarini rivojlantirish jarayoni hisoblanadi. Milliy tarbiya esa talabaning shaxs sifatida rivojlanishida va ilg'or tajribalarni egallashida muhim rol o'ynaydi. Mustaqil ta'lim esa ta'lim olishning asosi hisoblanadi. Ma'lumki, Konfutsiyaning bundan 3500 yil oldin aytgan: "Eshitganimni yodimdan chiqaraman, ko'rganimni eslab qolaman, mustaqil bajarsam, tushunib yetaman" degan fikrlari hozirga qadar o'z ahamiyatini yo'qotmagan. Yusuf Xos Hojib: "Kimning odobi yaxshi va axloqi to'g'ri bo'lsa, u kishi o'z maqsadiga yetadi va baxt unga kulib boqadi. Zero, yaxshi axloq jamiyatdagi yaxshiliklarning zaminidir" degan. Shuningdek, "Halol, haqqo'y, axloq-odoblilik kishi har qanday qimmatbaho narsadan qimmatlidir" deb bejiz ta'kidlamagan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Arastu o'z qarashlarida tarbiya uch narsaga ehtiyoj sezishini ta'kidlaydi: iste'dodga, ilmga va mashqqa. Tarbiya ko'plab omillarga, jumladan, o'quvchilarning individual-tipologik tafovutlariga, ularning hayotiy va ma'naviy tajribasiga hamda shaxsiy faolligiga bog'liq.

Qadimgi Sharq maqollaridan birida shunday deyilgan: “Agar o‘zingni bir yilga ta‘minlamoqchi bo‘lsang – sholi ek, o‘n yilga ta‘minlamoqchi bo‘lsang – daraxt ek, yuz yilga ta‘minlamoqchi bo‘lsang – odam tarbiyala.” Ushbu ta‘riflarning barchasi shaxs tarbiyasining turli qirralarini ilmiy jihatdan asoslashga qaratilgandir. Tarbiya jarayonining mohiyati kompleks yondashuvni talab etadi. Tarbiyani qurilish jarayoniga qiyoslash mumkin. Kompleks yondashuv ob‘ektiv ravishda aqliy, g‘oyaviy, axloqiy, mehnat, estetik, jismoniy, iqtisodiy, huquqiy, ekologik, ma‘naviy va boshqa yo‘nalishlarning birligini ta‘minlaydi. Shuningdek, tarbiya jarayonini individual, guruhli va ommaviy shakllarda olib borish, uning usullari hamda vositalarini maqsadga muvofiq tarzda qo‘llashga asoslangan pedagogik tizimni yaratishni talab etadi.

Mustaqil ta‘lim – bu insonning o‘zi tanlagan vositalar va adabiyotlar yordamida avlodlar tajribasi hamda fan-texnika yutuqlarini o‘rganishga yo‘naltirilgan shaxsiy harakatlar jarayonidir. Bu jarayonda insonning ichki dunyosi, his-tuyg‘ulari va mustaqil fikrlash qobiliyati asosiy rol o‘ynaydi.

Demak, pedagogik jarayonning samaradorligi nafaqat ta‘lim-tarbiya jarayonini ilmiy asosda tashkil etishga, balki mustaqil ta‘limni yo‘lga qo‘yish, talabalarda o‘zini-o‘zi tarbiyalash ko‘nikmalarini shakllantirish, shuningdek, refleksiv ta‘limiy muhitni hamda o‘zaro ta‘sir jarayonini yo‘lga qo‘yishga ham bog‘liq bo‘ladi.

Shuningdek, pedagogik jarayonlarni talabalarining mustaqil ta‘lim jarayonida olgan tushunchalari asosida samarali tashkil etish, ularni ijodiy fikrlashga o‘rgatish orqali innovatsion faolligini oshirish hamda refleksiv qobiliyatlarini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu, o‘z navbatida, talabalarining mustaqil ishlashi va o‘rganishi uchun alohida topshiriqlar berish, ularning boshlang‘ich tushunchalari darajasini hamda moyilligini aniqlash orqali ularda berilayotgan topshiriqlarni bajarishga qiziqish uyg‘otish kabi qator talablarni belgilaydi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Pedagogik jarayonlarni tashkil etishda shaxslararo munosabatlarda pedagogik tafakkurning rivojlanishiga ta‘sir ko‘rsatuvchi tarbiyaviy munosabatlarning mavjudligi va ularning o‘ziga xos xususiyatlarini ham inobatga olish zarur.

Ta‘lim-tarbiya jarayonini tashkil etish va uni amalga oshirishda ta‘lim-tarbiya jarayoni ishtirokchilari, ya‘ni o‘qituvchi hamda talabalar o‘zaro ma‘lum bir belgilangan munosabatda bo‘ladilar. Bu munosabatlarni iqtisodiy, siyosiy va boshqa munosabatlardan farqli ravishda tarbiyaviy munosabatlar deb atashimiz mumkin.

Tarbiyaviy munosabatlar insonlarning o‘zaro tajriba almashishi, tajribalarni o‘zlashtirishi va qo‘llashi, ular o‘rtasidagi doimiy munosabat, ya‘ni aloqalar tizimi bo‘lib, inson-inson, inson-texnika-inson, inson-kitob-inson, inson-tabiat-inson, inson-san‘at-inson kabi tarbiyaviy munosabatlar shaklida vujudga keladi. Mazkur jarayonda inson ikkinchi bir insonga bevosita o‘zining xatti-harakatlari bilan yoki vositalar yordamida ta‘sir o‘tkazishi mumkin. Bu jarayon ixtiyoriy ta‘lim muassasalaridagi rahbarlar bilan xodimlar, o‘qituvchi va talabalar o‘rtasidagi munosabatlarni ham qamrab oladi.

Tarbiyaviy jarayondagi o‘zaro munosabatlar insonlar o‘rtasidagi doimiy munosabat (aloqalar) bo‘lib, ular inson shaxsini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ya‘ni, mustaqil ma‘lumot olish, mustaqil ta‘lim olish va o‘zini-o‘zi tarbiyalashni shakllantirishga ko‘maklashadi. Shuningdek, bu pedagogik jarayon hisoblanib, insonlar o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlar turli shakllarda namoyon bo‘ladi. Mazkur jarayonda ishtirok etayotgan insonning bilimi, muomala va muloqot madaniyati, kiyinishi, gavda harakatlari, qobiliyati, fan-texnika, san‘at va tabiatga bo‘lgan munosabati hamda qiziqishi ikkinchi bir insonga va boshqa insonlarning faoliyatiga, ya‘ni fikrlashi, tasavvuri va dunyoqarashining o‘zgarishiga hamda tafakkurining rivojlanishiga ta‘sir ko‘rsatadi.

Yuqorida keltirilgan tarbiyaviy munosabatlarga e‘tibor qaratadigan bo‘lsak, “inson-inson” munosabatlari shaklida birinchi o‘rinda talabani o‘z o‘rtoqlari bilan “talaba-talaba”, o‘qituvchining o‘z talabalari bilan “o‘qituvchi-talaba” munosabatlarini ko‘rish mumkin. Talabalar o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlarda va talaba bilan o‘qituvchi o‘rtasidagi munosabatlarda tarbiyaviy munosabatlarning mavjudligini, ya‘ni mazkur munosabatlarda pedagogik tafakkurning rivojlanishiga ta‘sir ko‘rsatuvchi bevosita ta‘sir jarayoni mavjudligini kuzatish mumkin.

Demak, talabalar o‘rtasidagi hamda o‘qituvchi bilan talabalar o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlar jarayonida vujudga keluvchi bevosita ta‘sir jarayonini inobatga olish zarur. Bu bevosita ta‘sir muloqot jarayonida yoki masofadan turib ham vujudga kelishi mumkinligi pedagogik jarayonlarda o‘ziga xos ahamiyat kasb etadi. Masalan, inson-inson munosabatlarida bevosita ta‘sir vujudga keluvchi muloqot jarayonini ko‘rib chiqadigan bo‘lsak, pedagogik faoliyatga tayyorlash jarayoni mavzusida tashkil etiladigan suhbat jarayonida ixtiyoriy ishtirokchining, ya‘ni suhbat jarayonidagi o‘qituvchi yoki talabani (o‘z fikrini bildirayotgan shaxsning) pedagogik faoliyatning mazmun-mohiyati, ahamiyati va zaruriyati yo‘nalishidagi tushunchalari, kasbiy qiziqishi, kasbiy faoliyati, kreativligi, kommunikativligi, kognitivligi, umummilliy qadriyatlar va milliy urf-odatlarini qadrlashi, Davlat ramzlariga bo‘lgan hurmati va e‘tibori uning samimiy va diqqat bilan so‘zlashi, o‘z fikrini to‘la va to‘g‘ri ifodalashi bilan namoyon bo‘ladi.

Shuningdek, mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlar va yaratilayotgan yangiliklar, qo‘lga kiritilayotgan yutuqlar haqida gapirayotganda uning mag‘rurlanib va ehtiros bilan so‘zlashi, yuzidagi tabassum,

samimiyligi va jo'shqinligi, o'z suhbatdoshiga qarab turishi va uni tinglay bilishi ham muhim ahamiyat kasb etadi. Suhbatdoshi uchun ham o'z fikrlarini bildirish va samimiy suhbatlashish imkoniyatini yaratishi mazkur jarayon ishtirokchilarida pedagogik kasbga muhabbat, fidoiylik, Vatanga sadoqat va e'tiqod, Konstitutsiya va qonunlarga, Davlat ramzlariga, umuminsoniy qadriyatlar va milliy urf-odatlariga hurmat, mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlar va rivojlanishlarga moyillik, islohotlarning natijalariga qiziqish, kelajakka ishonch shakllantirishga hamda tinchlik, mustaqillik, erkinlik va bag'rikenglikni qadrlash, tariximizni o'rganish va tahlil qilish, yaratilayotgan yangiliklar va yutuqlardan mag'rurlanish kabi his-tuyg'ularni tarbiyalashga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqoridagi fikrlarni inobatga olgan holda aytadigan bo'lsak, bizning fikrimizcha, mazkur bevosita ta'sir jarayoni masofadan turib, muloqotsiz tarbiyaviy jarayonda ham vujudga keladi.

Masalan, talaba o'z o'qituvchisini eslaganda, uning ismini yoki "o'qituvchi" so'zini eshitganda, shuningdek, unga o'rnak bo'layotgan yoki uni ranjitgan o'qituvchini uzoqdan ko'rganda, u haqida fikr yuritadi. Mazkur jarayonda o'qituvchining bilimi, dunyoqarashi, kiyinishi, jamoadagi mavqei, o'z hamkasblari orasidagi obro'si, mustaqillikka, Vatanga, Davlat ramzlariga, umuminsoniy qadriyatlar va milliy urf-odatlariga bo'lgan munosabati, shuningdek, ijobiy fazilatlarga ega bo'lgan talabalarga nisbatan munosabati haqida talaba o'ylaydi. Bu esa, o'z navbatida, talabaning dunyoqarashining o'zgarishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Inson-inson munosabatlarini va inson-inson munosabatlari jarayonida, hattoki muloqotsiz jarayonda ham o'zaro ta'sir mavjudligini inobatga olish hamda mazkur jarayonlarni to'g'ri tashkil etishga e'tiborni kuchaytirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdulloh Muhammad ibn Ismoil al-Buxoriy. Hadis. II qism. – T.: Qomuslar bosh tahririyati, 1997. – 607 b.
2. Avesto // Tarixiy-adabiy yodgorlik. Asqad Mahkam tarjimasini. – T.: Sharq, 2001. – 400 b.
3. Musurmonova O. Yuqori sinf o'quvchilari ma'naviy madaniyatini shakllantirishning pedagogik asoslari: Ped. fan. dok.... diss. – T., 1993. – 364 b.
4. 2018-yil 14-avgustdagi "Yoshlarni ma'naviy, axloqiy va jismonan barkamol qilib tarbiyalash, ularni o'qitish va tarbiyalash tizimini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-3907-son Qarori. www.lex.uz/uz/docs/-3864155
5. Quronov M. Milliy tarbiya. – Toshkent.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.